Jules a Jim, z.ú.
Krkonošská 1534/6, 120 00 Praha 2, IČ: 26587084

Jak podpořit nově nastupující začínající učitelky a učitele?

Zdroj: Časopis Řízení školy

Patříte-li k jedné čtvrtině škol, do které prvního září nastoupili noví začínající učitelé a učitelky, tak je tento text určen právě vám. Možná už ve škole máte nastavený funkční a intenzivní systém podpory pro nováčky (pak tento text berte pouze jako opakování, matku moudrosti). Těm, kteří systém teprve „zajíždí“, nebo jej ještě vůbec nemají zpracovaný, může text pomoci vcítit se do začínající učitelky nebo učitele a do jejich potřeb. Celý jsme ho totiž napsaly právě z pohledu začínajících učitelek a učitelů.

Kdo je vlastně začínající učitel nebo učitelka?

Na začátek si vyjasněme pojmy: začínající učitelka nebo učitel jsou takoví učitelé, kteří mají u vás ve škole první dlouhodobý pracovní poměr (po absolvování pedagogického studia, v jeho průběhu nebo po odchodu z jiného zaměstnání). Takoví začínající učitelé by měli dostávat intenzivní podporu po dva školní roky. Ředitelé zatím nemají povinnost adaptační období a podporu začínajícím učitelkám a učitelům poskytovat. My v Začni učit! (www.zacniucit.cz) však silně doporučujeme takovou podporu zajistit

– ona se vám totiž vrátí v podobě dlouhodobého člena týmu, který nevyhoří v prvních letech a neuteče k jiné profesi. Stejně tak doporučujeme poskytnout pomoc i učitelkám a učitelům, kteří se do profese se vrací po rodičovské dovolené, po delší době nebo přecházejí z jiné školy. I oni si zaslouží pozornost, i když forma a intenzita podpory bude trochu jiná.

Jak probíhá podpora nováčka ve většině škol?

Když začínající učitelka nebo učitel nastupuje do zaměstnání, často po obhlídce školy, seznámení s kolektivem a převzetí klíčů od kabinetu uslyší z úst vedení větu: „

A když si nebudeš vědět rady nebo budeš potřebovat, tak klidně přijď.“ A k tomu příslib, že se někdy staví na hospitaci. Nováčci možná dostanou přiřazeného uvádějícího učitele – tedy učitele stejného předmětu nebo ze stejné oblasti. Ten často dá začínajícím učitelkám a učitelům pár „osvědčených“ rad typu „když budou zlobit, dej jim poznámku“ nebo „hlavně nechoď moc do hloubky“.

A opět následuje obdobná fráze, že zkušenější kolega je kdykoliv k dispozici v případě potřeby. Ubezpečujeme vás, že takové situace zažívají tisíce začínajících učitelů a učitelek ročně. Víme to, protože s nimi pracujeme a stejné fráze i příběhy se neustále opakují. Ostatně to potvrzují výsledky šetření MŠMT, které ukazují, že65 % začínající učitelů nemá uvádějícího učitele přiřazeného vůbec nebo je jeho podpora nízká.[1)] Právě popsaná podpora není vlastně podporou a nechává všechnu aktivitu na nových učitelkách a učitelích. A to není dobře.

Proč? Možná si říkáte, že je přece na pregraduálním pedagogickém studiu, aby zajistilo dostatečnou připravenost nových učitelů. Aktuálně je však situace taková, že studium a realita jsou zcela odlišné. V současném stavu, kdy je v průběhu studia málo praxe, není možné studenta připravit na všechny aspekty a náročné situace ze třídy. Dalším problémem je, že řada začínajících učitelů ještě studium nemá dokončeno nebo přichází z úplně jiné profese a studium teprve zahajuje. Zároveň mnoho jiných evropských zemí poskytuje zvýšenou podporu nováčkům, přestože je jejich pregraduální příprava plná praxe na vysoké úrovni. Tak proč by nemohla být taková situace i v České republice?

Co začínající učitelky a učitelé opravdu potřebují?

Proč nestačí jen nabídnou pomocnou ruku, ale je třeba být jako uvádějící učitel aktivní? Začínající učitelé na sebe mají zpravidla velké nároky a bojí se, že by se prosbou o pomoc přiznali k neschopnosti.

Pro řadu z nich to znamená osobní selhání. Začínající učitelé také často neví, jestli by byl jejich problém pro zkušené učitele banalitou, nebo zda by to byl oříšek i pro ně. Stává se i to, že začínající zkrátka neví, na co přesně se mají ptát – kde je příčina jejich neúspěchu ve třídě.

Začínající učitelky a učitelé proto potřebují především uvádějícího učitele, který pro ně bude opravdovým mentorem.

Vůbec se nemusí jednat o učitele stejného předmětu – rozhodujte se spíš podle jeho schopností. Uvádějící učitel by měl proaktivně vytvářet bezpečný prostor, kde může začínající učitel samostatně prozkoumávat své silné i slabé stránky – a zároveň dělat chyby a učit se z nich. K tomu mohou vést pravidelné schůzky se začínajícím učitelem, které budou vedené formou reflektivního rozhovoru. Užitečné jsou i návštěvy v hodinách (nikoliv hospitace, ty už z podstaty zavání hodnocením) s cílem pomoct začínajícímu učiteli vidět se z nadhledu.

Začínající učitelé zkrátka potřebují vědět, že uvádějící učitel není hodnotitel, který vše poví vedení. Potřebují v něm cítit naopak podporu, která jim pomůže vidět příčiny úspěchů i nezdarů. Začínající učitel totiž nestojí o rady typu „já bych udělal…, protože mně to funguje“.

Naopak potřebuje najít svůj styl výuky, ve kterém se bude cítit komfortně. Potřebuje sám nalézat řešení zapeklitých situací. Jen tak může přebrat zodpovědnost za svou výuku a nekopírovat pouze styl ostatních.

Jak postupovat v adaptačním období – zjednodušený návod

1. Nikdy není pozdě začít – i když už třeba nový školní rok začal před více než měsícem

2. Projděte si metodické příručky pro úlohu vedení školy v adaptačním období a zkuste i e-learning (odkaz je na konci článku)

3. Vyberte uvádějícího učitele, který je zkušený, má nadhled nad sebou samým i svou výukou a dokáže nováčkovi neradit, ale mentorovat jej. Pokud tento učitel ještě nemá mentorský kurz, bude skvělé, když si jím projde (poskytují je například organizace JOB nebo Akademie Libchavy)

4. Doporučte příručky také začínajícím a uvádějícím učitelům

Podrobnější postup najdete v příručkách pro školy se začínajícími učiteli na:

http://www.projektsypo.cz/prirucky-zu

Na toto téma proběhla zajímavá diskuse ve skupině Učitelé +.

Na její záznam se můžete podívat na:

http://tinyurl.com/yfktwj6f"tinyurl.com/yfktwj6f

Doporučujeme také web MŠMT

https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/zacinajici-ucitele-se-vidi-za-katedrami-i-za-pet-let